

Annual Report of the Labour Inspectorate: Year 2009

2010-08-19

Member State: Sverige

Name: Arbetsmiljöverket

Swedish Work Environment Authority (SWEA)

Office suédois de l'environnement du travail

Swediches Zentralamt für Arbeitsumwelt

Oficina de Entorno Laboral de Suecia

1.1 Description of the scope of the Authority (this section will largely remain constant from year to year)

Safety
x

Health
x

Psychological
x

Labour relations

Public Sector
x

Private Sector
x

Main sectors excluded (tick box when sector is excluded)

Military

Nuclear
x

Radiation
x

railways
x

Self
employed

Off shore

Others: x Fartyg
.....

Changes in the Legal systems of Sanctions? NO YES / x NO (*)

Changes in the National (federal) inspection system? NO YES / x NO (*)

1.2 Staff and inspections during the year, and main outcome

(*) If YES give additional information under a new pt. 1.5 to be created by yourselves.

Please complete the following table for those sectors for which your Authority has responsibility.

INFORMATION ON ENTERPRISES (COMPANIES)		
		Comments (if needed)
Total number of ⁽¹⁾ enterprises (companies)	1 053 440	2008: 1 041 059
Number of enterprises (companies) in each size category		
1 – 9 employees	258 287	
10 – 49 employees	61 024	
50 – 249 employees	12 642	
> 250 employees	1 239	
Total Number of ⁽²⁾ employees	4 074 854	Minskat jämfört med 2008: 4 077 590
Total number of self-employed	720 248	Ökning jämfört med 2008: 714 843
INFORMATION ON L.I. AUTHORITY		
Number of staff assigned to OSH tasks in the authority	509 åak (554 antal anställda)	564 åak (621 antal anställda)
Number of inspectors	262 åak	302 åak
Number of visits	30 026 , varav 18605 inspektioner	2008: 33 248, varav 20 874 inspektioner
Percentage of complaints investigated		Ej tillgänglig uppgift
Percentage of Time spent Out of Office (per inspector per year)	29 %	2008: 26%
If available - Inspecting the enterprise	72 % inspektioner	2008: 71 % inspektioner,
- Travel	Ej tillgänglig	Ej tillgänglig
Percentage of available	53 %	2008: 55 %

(1) See Recommendations and Explanatory Memorandum

(2) - *idem* -

time spent <i>in the office</i> on administrative tasks related to the visit, like report writing, per inspector per year.		
Percentage of other administrative tasks per inspector/year. <i>(Basic training included)</i>	12 %	2008:16 %
Number of improvement notices issued	12 817 (IM med krav) 291 förelägganden	2008: 13 883 (IM m krav) 2008: 352 förelägganden
Number of cessation of work activities	598 förbud	2008: 560
Number of Administrative fines imposed / proposed by L.I. (on the spot fines included)	8 domar med sanktionsavgift 8 domar med vite 28 domar med företagsbot 77 sanktionsärenden	2008: 20 domar med sanktionavgifter 39 domar med vite 16 domar med företagsbot 68 sanktionsärenden
Number of cases presented to the public prosecutor	259 åtalsanmälningar	2008: 212
Percentage of cases sent to public prosecutor leading to a conviction		Ej tillgänglig uppgift
Percentage of notified diseases investigated		Ej tillgänglig uppgift
Percentage of notified accidents investigated	100 % av dödolyckorna	Se sid 5 i rapporten. I övrigt ej tillgänglig uppgift
Number of full time "equivalent" OSH inspectors ⁽³⁾	262 åak	302 åak

(3) See Recommendations and Explanatory Memorandum

1.3 Main activities undertaken during the year

- **Priorities and general objectives of the labour inspectorate, inspection strategies and main topics covered by them.**

Den djupa ekonomiska krisen präglade i hög grad arbetslivet under 2009. Minskad efterfrågan inom industrin och ett växande hot mot sysselsättningen stod i förgrunden för den allmänna debatten. För arbetsmiljöarbetets del kan vi notera en fortsatt positiv utveckling av det totala antalet anmälda arbetsskador. Förhoppningen är att minskningen är bestående, eftersom den inleddes redan i ett annat konjunkturläge.

Dödsolyckorna, som ökade dramatiskt under andra halvan av 2007 och början av 2008, har minskat. I slutet av 2009 låg de på en rekordlåg nivå. Det är mycket glädjande och kan bara till en del förklaras med en lägre sysselsättningsgrad.

Trots den goda utvecklingen inom flera arbetsmiljöområden finns anledning till oro, dels beträffande utbredningen av våld och hot till allt fler arbetsplatser, dels att gamla arbetsmiljöproblem som vi trodde att vi en gång för alla fått bukt med – återkommer. Nya fall av silikos har konstaterats. En ny generation arbetsgivare och arbetstagare inom byggsektorn träffar på asbesthaltigt material i arbetsmiljön utan att känna till riskerna.

Internt inom Arbetsmiljöverket har arbetet med att effektivisera arbetsformerna fortsatt. Undersökningar och enkäter som genomförts av såväl inspektioners genomförande som innehåll i information – muntlig som skriftlig – har fått goda vitsord. Det bådär gott för det fortsatta arbetet mot visionen; *Alla vill och kan skapa en god arbetsmiljö.*

Arbetsmiljömålet

Under 2009 har Arbetsmiljöverket intensifierat insatserna för en bättre arbetsmiljö utifrån regeringens uppdrag. Det har vi bland annat gjort genom ökad produktivitet i tillsynen. Vi har ökat informations och kunskapssatsningarna och vi har besökt fler arbetsställen med allvarliga arbetsmiljörisker. Arbetsmiljöverket har fortsatt att arbeta för att genomföra regeringens arbetsmiljöpolitik genom regelutformning, information och inspektion. Syftet är att minska utanförskapet och möjliggöra de vinster som en bra arbetsmiljö ger individ, företag och samhälle. Arbetsmiljömålet innebär att "Arbetsmiljön ska förebygga ohälsa och olycksfall samt motverka att människor utestängs från arbetet. En god arbetsmiljö tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet."

Forskning

Arbetsmiljöverket har initierat 25 avtal om kunskapssammanställningar under året. Av dessa har elva formella avtal tecknats, nio inom ramen för regeringens extra satsning på kunskap och information inom arbetsmiljöområdet och två för att främja jämställdhet och motverka hot och våld i arbetslivet. Tio presentationer av kunskapssammanställningarna har också publicerats på vår webbplats.

De vetenskapliga underlag som tas fram inom Arbetsmiljöverkets kriterieverksamhet används som bas i vårt ständigt pågående arbete med framtagandet av nya eller revidering av gamla hygieniska gränsvärden. Gränsvärdena publiceras i föreskrifterna om hygieniska gränsvärden. De fyra underlag som under året slutgiltigt godkändes i gruppen gällde spannmålsdamm, molybden, styren och oorganiska syror. Tre vetenskapliga underlag om etylenglykoletyleter och acetat, kreosot samt organiska syraanhydrider publicerades under året på svenska respektive engelska i skriftserien Arbete och Hälsa. Nordiska expertgruppen producerar omfattande kriteriedokument. De har publicerat två dokument om oorganiska syror respektive anestesigaser.

Officiell arbetsskadestatistik

Underlagen till statistik inom området arbetsmiljö hämtas från intervjuer som Statistiska centralbyrån (SCB) genomför på vårt uppdrag. Intervjuerna har lagts till som tillägg i arbetskraftsundersökningen som genomförs varannat år. Arbetsmiljödelen i undersökningen syftar till att ge en bild av hur arbetsmiljön ser ut och hur den utvecklas.

För publikationer inom området arbetsskador ingår egenproducerad redovisning av anmälda arbetsskador från vårt informationssystem om arbetsskador (ISA). Det är arbetsskador som arbetsgivarna har skyldighet att lämna till Försäkringskassan då en arbetsskada har inträffat. På vårt uppdrag genomför också SCB en undersökning om arbetsorsakade besvär. Under året har två officiella statistikrapporter över arbetsskador 2008 publicerats.

Dödsolyckor

Preliminära siffror för 2009 visar att det inträffade 34 dödsolyckor i arbetet bland arbetstagare, varav 4 var kvinnor. Det innebär att arbetsolyckor med dödlig utgång bland arbetstagare minskade med 13 stycken jämfört med föregående år. Det är en klar minskning i byggsektorn. Tillverkningsindustrin har däremot fått en liten ökning. De 34 dödsfallen avser endast dödsfall bland arbetstagare.

Under 2009 visar preliminära siffror 6 dödsfall bland egenföretagare alla inom jord och skogsbruk. Utöver dödsolyckor i svenska företag och organisationer inkom uppgifter om 8 dödsfall som drabbat utländsk arbetskraft under tillfälligt arbete i Sverige varav 6 är de sjömän som omkom vid en förlisning på västkusten i juli.

Arbetsolyckor

För såväl män som kvinnor har frekvensen arbetsolyckor med frånvaro minskat jämfört med föregående år. Denna minskning har pågått sedan 2002. Frekvensen anmälda arbetsolyckor för män och kvinnor är nu lägre än vad den var vid den tidigare lägsta nivån kring mitten av 1990-talet. Oroväckande är att arbetsolyckor utan frånvaro ligger på en fortsatt hög nivå, med över 50 000 anmälningar årligen.

Sverige rapporterar varje år till Eurostat uppgifter om arbetsolyckor med mer än tre dagars sjukfrånvaro. Sedan år 2001 syns en nedgång i frekvensen av antalet anmälda arbetsolyckor för såväl Sverige som de EU-länder som var medlemmar redan 1995 (EU-15) sammantaget, se figur 3. Frekvensen är dock betydligt högre i EU-15 än vad den är i Sverige. Det som är viktigt att notera är att de uppgifter som Eurostat presenterar har räknats upp utifrån uppskattad underrapportering i respektive land.

Arbetsjukdomar

Även beträffande arbetsjukdomar pågår ett arbete med att harmonisera statistiken. Här är svårigheterna betydligt större än för arbetsolyckorna och några jämförelser mellan olika länder görs därför inte i dagsläget. Frekvensen anmälda arbetsjukdomar fortsätter att sjunka. Jämfört med föregående år är nedgången drygt 15 procent och sedan 2004 är det fråga om en halvering. De anmälda arbetsjukdomarna ligger de senaste åren under den tidigare lägstanivån vid mitten av 1990-talet.

Vår bedömning är att minskning av arbetsskadeanmälningarna sannolikt till en del kan förklaras av olika förbättringar av arbetsmiljön. Under 2009 kan lågkonjunkturen ha bidragit till att färre personer skadas i sitt arbete. Att arbetstillfällena minskat kan också innebära att man avstår från att rapportera skada till arbetsgivaren.

Ordförandeskapet i EU

Inom ramen för EU-ordförandeskapet har Arbetsmiljöverket genomfört två konferenser, Elektromagnetiska fält och Goda exempel i företag under den ekonomiska nedgången. Dessutom genomfördes ett möte med Europeiska Unionens Yrkesinspektörskommitté (SLIC).

Tillsynsinsatser

Arbetsmiljöverket har som mål att öka inspektörernas utetid. Genom att öka utetiden kommer antalet arbetsställen som besöks att öka. Förenkling av administrativa rutiner och utökat tekniskt stöd är viktiga åtgärder för att nå detta. Antalet arbetsställebesök per årsarbetskraft inspektör har ökat med 5 procent under 2009.

Produktivitet	2009	2008	2007
Arbetsställebesök / inspektör (åak)	115	110	100
Källa: Sara och Agresso			

Besök på arbetsställe

Antalet arbetsställebesök har minskat med 10 procent under året. Minskningen av antalet arbetsställebesök beror till största delen på att vi genomfört en budgetanpassning under tre år. Under året har antalet arbetsmiljöinspektörer minskat från 302 årsarbetskrafter till 262. Samtidigt har antalet inspektioner minskat med över två tusen. Inspektionerna utgör cirka 70 procent av samtliga arbetsställebesök, vilket är samma nivå som för 2008. De övriga 30 procenten innefattar informationsinsatser, samverkan och uppföljningsbesök.

Antal ställda krav

När vi planerar och prioriterar den riktade inspektionsverksamheten väljer vi ut de arbetsställen som enligt våra urvalsinstrument har de största riskerna i arbetsmiljön.

Antal ställda krav har minskat med tolv procent som en följd av att antalet arbetsställebesök minskat. Antalet ställda krav per inspektionsmeddelande har minskat marginellt i förhållande till 2008 och ligger fortfarande på knappt fyra krav per inspektionsmeddelande. Arbetsmiljöförändringar på arbetsställen sker dock både ofta och snabbt, till exempel vid företagsförsäljning, nedläggning eller chefsbyte, vilket innebär att vi vid inspektioner ibland inte kan eller behöver ställa krav.

Inriktning på ställda krav

Inriktning på ställda krav (%)	2009	2008	2007
SAM	40,9	40,2	40,0
Teknik	22,4	23,8	20,5
Yrkeshygien	20,0	20,5	20,6
Medicinska och sociala frågor	16,3	15,5	18,9
Källa: SARA			

Arbetsmiljöverket prioriterar systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM). Av alla ställda krav gäller 40 procent SAM, vilket är i enlighet med våra inriktningsmål. Vi använder oss av krav på SAM och överlåter till arbetsgivaren allt mer att via riskbedömningar av arbetsmiljön själv ta ansvar för att välja vilka åtgärder som krävs för att förbättra arbetsmiljön. Över hälften av alla krav på SAM avser riskbedömning och det är naturligt eftersom vi styr vår tillsyn mot riskutsatta arbetsställen och branscher.

Inom teknikområdet riktades de flesta kraven mot maskiner och lyftanordningar och inom yrkeshygien är det fortfarande kemiska arbetsmiljörisker som dominerar. Krav inom det medicinsk-sociala området rör mest psykosociala arbetsmiljörisker och belastningsergonomi.

Uppföljningsbesök

Syftet med uppföljningsbesök är huvudsakligen att säkerställa att arbetsgivaren vidtagit åtgärder för att undanröja brister och risker i arbetsmiljön, det vill säga uppfylla de krav som ställts i samband med inspektioner. Andelen är oförändrad jämfört med föregående år. Andelen uppföljningsbesök av det totala antalet inspektioner ligger på drygt 30 procent.

När en arbetsgivare inte uppfyllt krav som Arbetsmiljöverket ställt vid en inspektion inom angiven tid så underrättas arbetsgivaren om att vi avser att utfärda ett föreläggande eller förbud. Detsamma gäller om arbetsmiljöförhållandena vid en inspektion är sådana att vi bedömer att åtgärder på förbättringar inte kommer att vidtas. För många arbetsgivare räcker det med en underrättelse för att de ska vidta åtgärder och i sådana ärenden utfärdas inga förbud eller förelägganden.

Föreläggande, förbud och åtalsanmälningar

Under året lämnades 1 149 underrättelser och som ledde till knappt 900 beslut om föreläggande eller förbud. Totalt sett har antal förelägganden och förbud minskat något från 2008.

Åtalsanmälningarna avser dels misstanke om arbetsmiljöbrott, dels misstanke om brott mot föreskrifter. När vi vid inspektioner eller utredningar misstänker ett arbetsmiljöbrott är vi skyldiga att överlämna ärendet till åklagare för prövning. Anmälningarna har ökat under 2009.

Obligatorisk tillsyn

Antalet skyddsombudsstopp har fortsatt minska, medan skyddsombuds begäran om åtgärd har ökat. Det är resultat av en medveten satsning från vår sida att utbilda och uppmana skyddsombud att använda anmälan till Arbetsmiljöverket enligt § 6:6a arbetsmiljöförordningen i stället för att stoppa arbetet. Erfarenheterna visar att det blir mer konstruktiva överläggningar mellan arbetsgivare och arbetstagare och inte så konfliktfyllt som vid skyddsombudsstopp.

Djupstudier

Vi har ökat vår omfattning av inspektioner vid arbetsolyckor. Det hänger samman med Arbetsmiljöverkets prioritering att öka vår kompetens om varför arbetsolyckor sker. Under året har vi särskilt satsat på att utreda och analysera ett antal olyckor inom byggbranschen genom djupstudier.

En djupstudie är en fördjupad analys av en olyckshändelse. Målet med djupstudien är att den ska ge svar på vilka bakomliggande faktorer som har påverkat och framkallat en olycka för att i framtiden kunna förebygga liknande händelser. 2009 års utredningar, som är sju till antalet, har riktats mot fallolyckor från hög höjd i byggbranschen. Arbetsmiljöverket sammanställer och drar lärdomar som kan komma till nytta i tillsynen genom att informera om de olyckor som skett och hur de ska kunna undvikas i framtiden.

Attitydundersökning

Ett mål för Arbetsmiljöverket är att arbetsgivare och skyddsombud ska ha stort förtroende för oss och den tillsynsverksamhet vi genomför. Som underlag för att kunna vidta eventuella åtgärder har vi genomfört en attitydundersökning. En enkel enkät skickades till drygt 2 000 arbetsgivare och skyddsombud. Det var 85 procent som svarade. Två tredjedelar av svaren är från arbetsgivare och en tredjedel från skyddsombud. 56 procent av svaren kommer från små arbetsställen med 1–19 anställda.

Resultatet visade att nästan 90 procent instämmer i att inspektören tydligt förklarade syftet med inspektionen, var lätt att tala med, lyssnade på saksakal och var kunnig om de frågor som inspektionen handlade om. Mer än två tredjedelar ansåg att inspektören på ett tydligt sätt förklarade de brister som hittades i arbetsmiljön och 70 procent instämmer helt i att de brister som fanns i inspektionsmeddelandet överensstämde med det inspektören framförde vid besöket. Resultaten visade liknande siffror över hela landet vilket kan ses som ett uttryck för att vi arbetar enhetligt inom Arbetsmiljöverket. Hälften uppger att de efter 1 mars 2009 har läst någon av Arbetsmiljöverkets föreskrifter och de flesta anser att föreskrifterna bidrar till att identifiera risker i arbetsmiljön och till att lösa arbetsmiljöproblem på arbetsstället.

Informationsinsatser

Informationsprodukter utvecklades i syfte att öka intressenternas möjlighet att få ett konkret och användbart stöd. Flera kvalitativa undersökningar genomfördes tidigt i arbetet med att ta fram ny digital och tryckt information och flera interaktiva tjänster skapades på webbplatsen.

Trafiken till Arbetsmiljöverkets webbplats fortsätter att öka rejält. Under 2009 hade webbplatsen ungefär 2,5 miljoner besök, vilket är en ökning med 25 procent jämfört med 2008. Omkring 800 000 av dessa var unika besökare. Det innebär att det i snitt görs 6 500 besök till www.av.se per dag. Det ökade intresset för digitalt förpackad information kan hänga samman med vår satsning på ökad interaktivitet på webbplatsen.

Utveckling av vår webbplats

Tillsammans med externa aktörer har vi tagit fram en webbaserad utbildning i systematiskt arbetsmiljöarbete. I slutet av året lanserade vi en webbaserad arbetsmiljöutbildning för de som arbetar i byggbranschen. Arbetsmiljöverket har förbättrat tillgängligheten på webbplatsen genom att lansera en talfunktion. Vi har också skapat en tjänst som översätter text och webbsidor.

För att våra målgrupper lättare ska hitta den information de söker har vi utökat navigeringen. Nu kan de söka genom ett urval av åtta roller, till exempel arbetsgivare/chef, arbetstagare eller skyddsombud. Vi har publicerat en regelstruktur framtagen i samarbete med arbetsmarknadens parter. Det är en kategoriserad indelning av våra föreskrifter som ska göra det enklare att få en överblick av vilka regler vi har.

Temasidor har utvecklats. De presenterar information kring bransch- eller sakområden på ett sätt som möjliggör för arbetsgivare och anställda med låga förkunskaper att stegvis närma sig komplexa arbetsmiljöfrågor. Avsikten är att ge tydlig, enkel och instruktiv information på ett vardagligt språk som stöd i det aktiva arbetsmiljöarbetet.

Utländsk arbetskraft

För att förstärka informationen till utländska företag och utländsk utstationerad arbetskraft har vi tagit fram boken Utstationering – regler för utlandsanställda som arbetar i Sverige en begränsad tid. Boken innehåller en översikt över vad som gäller vid utstationering

i Sverige och de aktuella lagtexterna. Boken är skriven på svenska och engelska.

Informationsprodukter

Nystartade företag - Vi har gjort utskick via post till cirka 14 000 nystartade företag med en eller flera anställda. Vi erbjuder ett nyföretagarpaket som ger dem grunden när det gäller lagstiftning och regler.

Nya regler för byggbranschen – För att öka kunskapen om de nya reglerna för byggbranschen genomfördes flera olika aktiviteter. Tillsammans med Sveriges byggindustrier genomförde vi 36 seminarier på 31 orter runt om i landet. Antalet deltagare blev totalt 4 180. Broschyren om de nya reglerna har beställts i 33 000 exemplar.

Jord- och skogsbruk – Vi har under året tagit fram både en broschyr och en temasida på vår webbplats med inriktning på jord och skog. För att öka kunskaperna om de nya föreskrifterna om arbete med djur tog vi fram en temasida och broschyren Arbeta säkert med djur.

Svarstjänsten

Under 2009 har svarstjänsten etablerats och integrerats med växel och publikationsservice i samma organisatoriska enhet. Svarstjänsten besvarar frågor av allmän karaktär. Frågeställarna kan vara skyddsombud, arbetsgivare och allmänhet. Utredningsärenden och mer komplexa frågor hanteras av våra olika experter. Förutom att svara på frågor är omvärldsbevakning och återförande av kunskap till organisationen en viktig del av svarstjänstens uppdrag.

Mediearbetet

Arbetsmiljöverkets publicitet är omfattande. Antalet artiklar inklusive webbpubliceringar samt inslag i etermedier har legat på i genomsnitt ett tusen i månaden. Det totala antalet är troligen högre, då en stor andel av special- och branschpressen inte ingår i beräkningsunderlaget.

Under året har vi gått ut med över 305 pressmeddelanden. Vi har cirka 2 000 abonnenter till våra pressmeddelanden. Bland dessa finns företrädesvis chefer, personalansvariga vid företag och kommuner samt skyddsombud.

- **Any specific activity planned to develop special inspection strategies due to new risks / hazards.**

Tillsynsinsatser inom olika branscher

Vi har valt att redovisa några tillsynsinsatser inom olika branscher. Dessa visar på mångfalden i vårt uppdrag och hur vi kombinerar olika tillvägagångssätt i olika tillsynsinsatser, som möten med berörda parter, informationssatsningar, inspektioner med krav, förelägganden eller förbud. Vidare använder vi oss i ökad utsträckning av större och mer omfattande insatser som sker vid gemensamma tidsperioder över hela landet och dessa får därigenom större spridningseffekter.

Korta kampanjinsatser fyller vissa syften, till exempel att rikta uppmärksamheten på ett avgränsat arbetsmiljöproblem. Fleråriga tillsynsinsatser behövs i vissa branscher, till exempel sågverksbranschen, där det finns många små företag som gått i arv i generationer och där säkerhetstänkandet inte utvecklats. Uppföljningsbesök kan också behövas för att stödja förbättringsarbetet i arbetsmiljöfrågorna.

Vård och omsorg – Vård och omsorg i ordinärt boende har varit ett av Arbetsmiljöverkets särskilda tillsynsområden sedan 2007 och avslutades 2009. Seminarier och information genomfördes under 2007 och 2008. Inspektionerna genomfördes under 2009. Tillsynen har omfattat aktiviteter i tre steg: arbetsmiljöseminarier, information till politiker och inspektioner i den ordningen. Vi prioriterade tre övergripande områden för tillsynsinsatsen: belastningsergonomi, hot och våld samt trafiksäkerhet i samband med transporter i tjänsten.

Arbetskadestatistik visar att personal inom bland annat hemtjänst och personlig assistans löper hög risk att drabbas av arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar och vi valde de prioriterade områdena utifrån skadestatistiken. 1 258 arbetsställebesök har genomförts i hela landet, de flesta i kommunal verksamhet.

När det gäller belastningsergonomi har en generell förbättring skett jämfört med tidigare genomförda tillsynsprojekt inom området. Förekomsten av hot och våld visar sig däremot ha ökat. Vid inspektionerna noterade vi att användning av patientlyftar ökat i stor omfattning, jämfört med situationen vid en inspektionsinsats för några år sedan. Projektet har bidragit till en mer effektiv samverkan mellan myndigheter över hela landet och visat på vikten av samverkan med till exempel Socialstyrelsen och Försäkringskassan kring den boendes behov och arbetsmiljön för de anställda som ska arbeta i hans eller hennes bostad.

Handel – Ergonomi i butik – Inom branschområdet handel har den stora insatsen varit ergonomi i butik. 523 butiker har inspekterats, 242 har fått inspektionsmeddelanden med totalt 1 117 krav på åtgärder. 46 ärenden har gått till underrättelse om beslut och 5 till beslut om föreläggande eller förbud. De vanligaste kraven på förbättringar gällde åtgärder mot tung varuhantering, att genomföra riskbedömningar, att tydliggöra arbetsmiljöansvaret och uppgiftsfördelningen bland cheferna samt utbildning av personalen i belastningsergonomi.

Våra erfarenheter är överlag positiva och vi har kunnat se att det skett klara arbetsmiljöförbättringar i butikerna. När vi påbörjade arbetet med att minska risken för belastningsbesvär och på sikt skador vid arbete i utgångskassa möttes vi av motstånd på central nivå från såväl arbetsgivar- som arbetstagarhåll. De farhågor som framfördes i de inledande mötena var att våra krav skulle leda till ökade kostnader för arbetsgivarna respektive ökat antal deltidsanställda arbetstagare.

Enligt vår bedömning, grundad på information vid uppföljningsbesök samt från berörda parter, har tillsynsinsatsen varken lett till fler deltidsanställda eller långsiktigt ökade kostnader. Tvärtom har många butikschefer vittnat om att mångkunnigheten hos personalen, som ju är en effekt av mer varierande arbetsuppgifter, minskar sårbarheten hos butiken.

Farhågor fanns också att det skulle vara svårt att åstadkomma tidsbegränsning i ensidigt upprepat kassaarbete för timanställda. Vi har vid inspektioner funnit att butikerna oftast använder samma kassaschema för fast anställda och timanställda.

Unga i arbetslivet – Under sommarhalvåret har vi inspekterat arbetsställen, där många unga, under 24 år, arbetar. Totalt har 577 arbetsställen inspekterats inom främst handel, restaurang, omsorg, golf- och ridklubbar samt fritidssektorn och parkskötsel. Vid 189 inspektioner har krav ställts. Totalt ställde vi 457 krav, främst inom systematiskt arbetsmiljöarbete, riskbedömningar och rutiner. Vi kommer att fortsätta tillsynen kommande år på arbetsställen där många unga arbetar, eftersom introduktion och handledning många gånger eftersätts, vilket medför olycksfallsrisker.

Ur ett arbetsmiljöperspektiv finns det anledning att belysa att ungdomar i större utsträckning än övriga har kroppsligt påfrestande arbete. De är heller inte med och bestämmer om arbetstakt, när arbetsuppgifterna ska utföras eller om uppläggning av arbetet i samma utsträckning som övriga. Arbetsmiljöverket har fått ett särskilt regeringsuppdrag att under två år (2009 och 2010) följa utvecklingen av de ungas levnadsvillkor. Vår bedömning är att ungdomarnas situation på arbetsmarknaden och i arbetslivet riskerar att förvärras under de närmaste åren.

Däckverkstäder – Under 2009 har vi inspekterat 424 arbetsställen inom däckbranschen. Av dessa fick 378 inspektionsmeddelanden med sammanlagt 2 482 krav. Tillsynen har genomförts med särskild inriktning mot belastningsergonomiska risker vid all hantering av däck och hjul samt risker vid handhavande av den tekniska utrustning som förekommer på respektive arbetsställe. De vanligaste kraven är lokalers utformning, ergonomikrav samt krav om att genomföra riskbedömningar. Dessutom har 7 sanktionsavgifter utdömts, vi har lämnat 10 underrättelser och 2 beslut om föreläggande eller förbud. Förutom maskinsäkerhet har vi även särskilt uppmärksammat buller och vibrationer som personalen utsätts för. Besiktningssplikt av lyft- och tryckbärande anordningar har följts upp. Däcksbranschen kommer att inspekteras även under 2010 via uppföljningsbesök.

Hyvlerier och sågverk – Vi har under åren 2008–2009 besökt 435 hyvlerier och sågverk. De flesta fick inspektionsmeddelanden och nära 3 000 krav ställdes. Vi lämnade 62 underrättelser och utfärdade 32 beslut om förbud.. Vår strategi för att öka säkerheten inom Sågverksbranschen har varit att tydliggöra kravnivåer på maskiner och utrustning via information till parterna och leverantörerna, marknadskontroll och arbetsställebesök.

Omfattande åtgärder pågår som radikalt förbättrar maskinsäkerheten och tidsramar för att vidta förbättringar sträcker sig upp till tre år. De effekter vi kan se idag är att arbetsgivarna accepterar kravnivåerna, många goda exempel på säkerhetslösningar anpassade till branschen har demonstrerats vid uppföljningsbesök och i möten med arbetsgivare, upphandlingsprocessen mellan leverantör och köpare har markant förbättrats, skogsindustrierna och leverantörsföreningen har tillsammans tagit fram en broschyr med goda exempel, skyddsanordningarna medför att man har tvingats att åtgärda störningar med effektivare produktion som följd, säkerhetsklimatet i branschen har påverkats positivt.

Jord- och skogsbruk – Vi genomför en stor riktad tillsyns- och information och rådgivningsinsats mot en riskfylld bransch under tre år, 2009–2011. Vi ska fokusera på de farligaste arbetsmomenten. Inspektionsverksamheten inom projektet Djur och jordbruk har påbörjats under 2009 och kommer att pågå i ökad omfattning 2010. Att informera arbetsgivare och andra intressenter ingår i inspektionsprocessen.

Innesluten användning av genetiskt modifierade mikroorganismer (GMM)

Arbetsmiljöverket är enligt miljöbalken tillsynsmyndighet för GMM. Totalt har 91 tillståndsärenden om GMM-verksamheter behandlats. Vi har gjort fem arbetsställebesök och sju verksamheter har kontaktats per brev. Resultaten visar att många uppdateringar av tidigare lämnade uppgifter borde ha gjorts av företagen. Vi har hittat både nedlagda och nya GMM-verksamheter. Under året har inga förelägganden eller förbud behövt utfärdas.

Marknadskontroll

Arbetsmiljöverket är marknadskontrollmyndighet för sex produktområden. De handlar om produkter som används både inom arbetslivet och privat. Under året har vi tagit fram marknadskontrollprogram för fem produktområden inom det harmoniserade området samt ett program gällande produkter inom det oharmoniserade området. I programmen presenterar vi förutsättningar för respektive produktområde och ger förslag på planerade insatser för de tre nästkommande åren.

Vi tar hand om anmälningar om farliga produkter som inkommit via inspektioner, konkurrenter, Branschorganisationer och myndigheter inom och utom Sverige. Utvecklingsarbete har pågått under året när det gäller både ärendehantering och arbets sätt.

Arbetsmiljöverket deltar i Marknadskontrollrådet under Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC) tillsammans med övriga marknadskontrollmyndigheter. På uppdrag av rådet har Arbetsmiljöverket tillsammans med SWEDAC och de andra marknadskontrollmyndigheterna producerat en tidningsbilaga med namnet "Säkrare vardag".

Under året har cirka 100 ärenden öppnats och 100 ärenden avslutat. De flesta gäller produktområdet maskiner. Vi har haft ungefär 60 kontakter med tillverkare och leverantörer. I de flesta fall har kraven visat sig vara uppfyllda alternativt har frivilliga rättelser skett. I några fall gällande ställningar har dock försäljningsförbud och krav på produktåterkallande skett. I ett fall har vi åtalsanmält en tillverkare av sågverksutrustning för arbetsmiljöbrott. Åtalet lades ner men efter vår begäran om överprövning har fallet åter tagits upp av åklagare för att återigen läggas ned. Två projekt har startats och avslutats under året – provning av lyftstroppar och kontroll av hörselskydd och sågbyxor.

Myndighetssamverkan har skett med de nordiska länderna när det gäller maskiner, utrustning för explosionsfarlig miljö och personlig skyddsutrustning.

- **New legislation implemented during the year.**

Regler

Arbetsmiljöverket har idag knappt 100 gällande författningar, som på ett mer eller mindre detaljerat sätt täcker hela ansvarsområdet. Utvecklingen av teknik, språk, intressenternas krav, angränsande lagstiftning med mera gör att vi ständigt ser över behovet av revideringar. Eftersom våra resurser är begränsade är behovet av föreskriftsrevideringar större än resurserna. En prioritering bland angelägna förslag till föreskriftsprojekt är därför nödvändig. Arbetsprocessen vid prioritering av regelarbete består av följande steg:

1. insamling av förslag till föreskriftsprojekt
2. utarbetande av en bruttolista som även omfattar pågående föreskriftsprojekt
3. förslag till prioritering samt fastställande av prioriteringen i verksamhetsplanen

Följande föreskriftsarbeten har högsta prioritet:

- EU-direktiv som ska genomföras i svensk lagstiftning.
- Uppdrag från regeringen att utfärda en viss föreskrift som följd av lag/förordning.
- Anpassning till lagändringar.
- Akuta ändringar av juridiska skäl.

- Interna beslut av generaldirektören.

Arbetsmiljöverkets långsiktiga mål och prioriteringar är en viktig faktor vid prioritering av förslag till föreskriftsarbete, till exempel:

- Reglerna ska vara lätta att förstå.
- Reglerna ska förenklas enligt riksdagens och regeringens krav.
- Arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar ska minska.
- Våra övriga övergripande prioriteringar.
- Omvärldsanalys.
- Önskemål från parterna.

Utfärdade författningar

Arbetsplatsens utformning – Kompletterande texter har införts, bland annat förtydligande av tillämpningsområdet i 1 § och av vad olika begrepp innebär i 2 §, översyn av ventilationskraven med anledning av omstrukturering av närliggande föreskrifter. Kommentarer till föreskrifterna om utrymning är kompletterade.

Användning av personlig skyddsutrustning – Listan i bilaga 1 över föreskrifter och allmänna råd som innehåller särskilda regler om användning av personlig skyddsutrustning har upphört att gälla. Föreskrifterna har därför ändrats och en reviderad lista är nu tillgänglig på vår hemsida i anslutning till föreskrifterna.

Cytostatika – En ändring som innebär att Arbetsmiljöverket gör bedömningen att det inte finns skäl för att hantera läkemedlet MabThera annorlunda än andra läkemedel som innehåller monoklonala antikroppar.

Artificiell optisk strålning – Föreskriften införs för att uppfylla krav på nationell implementering enligt EU-direktivet.

Maskiner – Ändring för att justera texten i enlighet med EU-direktivet.

Bygg- och anläggningsarbete – Ändring i föreskriften eftersom vi har flyttat fram datumet för när utbildningskravet för byggarbetsmiljösamordnare ska träda i kraft.

Upphävda författningar

Arbete i utgångskassa – Föreskrifterna har upphävts eftersom våra övergripande föreskrifter täcker det område som föreskriften reglerade.

Laser – Föreskrifterna upphävdes eftersom Artificiell optisk strålning täcker det reglerade området.

Värme i taxibilar – Det behövs inte speciella föreskrifter för klimatet i taxibilar då hänvisningar görs till arbetsmiljölagen.

Värme i bilhytter – De är allmänna råd upphävdes eftersom vi ställer krav utifrån arbetsmiljölagen.

Arbete med EG-direktiv

Arbete med EG-direktiv innebär tillämpning, tolkning och ändring av gällande direktiv i form av deltagande i olika arbetsgrupper. Deltagande i dessa grupper är väsentligt för att kunna tillämpa direktiven på ett likartat sätt över hela Europa.

Exempel på direktivarbete som varit aktuella under året:

- Manuell hantering av laster.
- Elektromagnetiska fält.
- Indikativa gränsvärden för luftföroreningar.
- Utförande av personlig skyddsutrustning.
- Maskiner, tryckbärande anordningar och enkla tryckkärl.
- Utrustning för explosionsfarlig miljö.

Standardiseringsarbete

Standardiseringsarbete handlar framförallt om att delta i tekniska kommittéer inom Sverige. Vi har deltagit i 75 kommittéer med 106 möten. I internationella arbetsgrupper har vi deltagit i 40 kommittéer med 54 möten. Under året har vi besvarat 262 standardiseringsremisser. Arbetsmiljöverket har också deltagit i ett arbetsgruppsmöte om behovet av revidering av standarder gällande jordbruksmaskiner. Vi prioriterar arbete när det gäller produkter som innebär stora potentiella risker. Största delen av arbetet gäller produktstandarder men vi har även deltagit i grupper som arbetar med till exempel ergonomifrågor, halksäkerhet och mätning av luftföroreningar. När det gäller produkter ligger fokus på maskiner, tryckbärande anordningar och materialfrågor för tryckbärande anordningar.

Exempel på resultat under året är att tre grundläggande maskinsäkerhetsstandarder har konsoliderats. Vi har med framgång arbetat för att skyddsavstånden vad gäller placering av ljusbommar och ljusridåer ska vara tillräckliga. Det fanns ett obligatoriskt krav på att skor med skyddståhätta skulle ha en oljebeständig sula. Detta krav medförde att vanliga sulor av gummi inte kunde bli godkända, vilket i sin tur medförde att skor med bra grepp på isigt underlag inte kunde tillverkas. I den reviderade standarden är kravet på oljebeständighet nu ett frivilligt krav.

Regelförenklingsarbetet

Arbetsmiljöverket lämnade under året slutredovisningen av regeringsuppdraget om regelförenklingsarbete som bedrivits under 2006–2009.

Under perioden har

- förbättringar av regelstrukturen genomförts i samarbete med arbetsmarknadens parter,
- de administrativa kostnaderna för företagen minskat med drygt 100 miljoner kronor,
- 26 föreskrifter, allmänna råd, meddelanden och anvisningar upphävts
- en svarstjänst inrättats.

- **Inspector training programmes (including a brief description of the subject matter – new recruits, technical, legal, skills etc.)**

Kompetensförsörjning

Sedan omställningen 2007–2009 avslutades pågår ett löpande arbete med att utveckla nya arbetsätt och arbetsformer till följd av förändringarna. Den 31 december 2009 var totalt 552 personer anställda inom Arbetsmiljöverket varav knappt 300 var kvinnor.

Systematiskt kompetensförsörjningsarbete

Kompetensanalyser har genomförts under 2009. Syftet med analyserna är att få en samsyn kring Arbetsmiljöverkets uppdrag, befintlig kompetens och utvecklingsbehov samt underlag för att genomföra utvecklingsinsatser. Kompetensanalyserna visade att det bland annat finns behov av att utveckla intern samverkan, utveckla ledarskapet och utveckla formerna för omvärldsbevakning.

Under året har en kompetensförsörjningsplan för Arbetsmiljöverket tagits fram. Planen ger bland annat en bild av utmaningar, nuläge och kompetensmål för kommande år.

Under våren genomfördes en medarbetarundersökning som visade att målkvalité, ledarskap och medarbetarskap behöver utvecklas. Handlingsplaner har tagits fram under hösten och insatser i olika omfattning har påbörjats.

- **Specific actions, campaigns and priority topics during the year.**

EU-kampanj om riskbedömning

Riskbedömning har även i år varit temat för EU:s tillsynskampanj. I Sverige valde vi i år att fortsätta fokusera på mindre företag som arbetar med bygginstallationer och slutbehandling av byggnader. Vi genomförde 1476 arbetsställebesök för att informera och uppmärksamma en viktig arbetsmiljöfråga.

Antal inspektionsmeddelanden (IM) + krav fördelat på företagens storlek	Antal besök	Antal i IM	IM/Besök %	Antal krav	Krav/besök %
3-9 anställda	1134	739	65%	911	81%
10-19 anställda	250	155	62%	198	79%
20-49 anställda	92	43	47%	56	61%
Summa	1476	937		1165	

Källa: SARA

Riskbedömning är viktig för arbetsställets förebyggande arbete mot ohälsa och olycksfall. Målgrupp var små byggföretag i hela landet. Besöken riktades till företag som inte haft besök av oss de senaste tre åren. Flest antal besök gjordes inom branscherna värme, ventilation och sanitet (VVS) och elinstallationer, följt av arbetsställen inom måleri och takarbete. Företagen hade mellan 3 och 50 anställda. 965 av de besökta företagen fick krav att åtgärda sina brister. Det är samma nivå som 2008. Resultatet visar att större företag har bättre kunskap och rutiner för riskbedömning än de mindre. Vår bedömning är att det är svårare för småföretag att göra riskbedömningar och aktualisera säkerhetsfrågorna eftersom de anställda ofta är så uppbundna i produktionen att de inte hinner eller har möjlighet till detta.

Inför kampanjen om riskbedömning skickades ett informationsbrev ut i september. Det gick till 5 000 mindre företag inom bygg- installationer och slutbehandling av byggnader som inte fått besök av oss de senaste tre åren. På vår webbplats publicerades en kampanjsida med tips inför en eventuell inspektion. Resultatet redovisades vid Arbetsmiljöverkets årliga Arbetsmiljörisdag med drygt 200 besökare. Arbetsmiljörisdagen innehöll också föreläsningar och avslutades med en debatt där representanter från samtliga riksdagspartier deltog.

Under hösten utvärderade vi effekten av 2008 års kampanjbesök. 29 procent av de tillfrågade anser att inspektionerna har ökat företagets medvetenhet kring vikten av att genomföra riskbedömningar av arbetsmiljön. 20 procent instämmer inte i att besöket har ökat företagets medvetenhet kring detta. Under hösten utvärderade vi 2008-års EU-

kampanj. Syftet var bland annat att hitta exempel på vad som gör att en del småföretagare arbetar mer aktivt med riskbedömning och att använda informationen i tillsynsverksamheten.

Kampanj om säkert bondförnuft

Arbetsmiljöverket genomför en stor riktad tillsyns- och information och rådgivningsinsats mot en riskfylld bransch under tre år, 2009–2011. Vår insats i samverkan med Lantbrukarnas riksförbunds (LRF) riksomfattande kampanj Säkert bondförnuft ska leda till att jordbrukarna själva gör något åt sin arbetsmiljö och att de dokumenterar det i handlingsplaner. Det krävs ändrade attityder och beteenden. Vi vill få lantbrukare att tänka kring risker, åtgärder och uppföljning. En särskild insats avser personlig skyddsutrustning vid bekämpningsmedelsanvändning.

- **Criteria used for selecting accidents* and complaints for investigation.**

1.4 Narrative reports on any initiatives or formal evaluation of the efficiency and effectiveness of labour inspection process.

Försök med marknadsdrivna styrmedel

Under 2009 har utredningen om marknadsdrivna styrmedel, till exempel screening och ekonomiska styrmedel, genomförts. Arbetsmiljöverket planerar nu på regeringens uppdrag för en treårig försöksverksamhet. Den innebär att från och med 2010 ska tillsynen av den grafiska branschen genomföras utifrån screeningmodellen.

- **Any research or projects which model the intervention process (such as the Impact Ladder on the Influence Network)**
- **Any experiments or pilots which vary the process by which regulatory activities are carried out - and their results.**
- **Any analysis of the outcome or impact of different regulatory or promotional activities - either carried out by the Labour Inspectorate alone or in conjunction with eh social partners (such as evaluation of elements in the SLIC Campaigns)**
- **Any examples of reviews of current practice from which lessons have been learnt**
- **Any work in progress or planned so as to avoid duplication of effort by MS.**

1.5 Optional (see point 1.1)